

Mike Day, leiktsjóri

FØROYAR Á HEIMSPALL

Við nýggja filminum um føroysku veiðimentan, gerast altjóða umhvørvis-
trupulleikar ítøkiligir, og tað kann skumpa undir ST sáttmálasamráðingar
við Føroyum á høvuðspallinum, heldur Mike Day, leiktsjóri

MORTAN ØSTERØ

Týsdagin og mikudagin varð nógv umrøddi filmurin »The Islands and the Whales« endiliga sýndur í Havnar Bio. Tað varð fullsett bæði kvøldini, og í morgin verður eykasýning, ið eisini er so gott sum útseld. Skotski dokumentarleikstjórinn, Mike Day, hevur vitjað Føroyar síðani 2011 til tess at savna inn tilfar til filmin, sum lýsir føroyska veiðimentan, og hvussu hon verður hótt av umhvørvisdálkingum.

- Eg ynskti at gera ein film um sambandið millum menniskjuna og náttúruna. Føroyar er heilt serstakar við, at man hevur eitt nútímans samfelag, sum framvegis heldur fast við gamla siðvenju. Tað er ein grundleggjandi partur av føroyska samleikanum at veiða egna føði, men tann føðin, sum kemur úr havinum, er dálkað av uttanfyrirstandandi mátti, sum føroyingar ikki sjálvir ræða. Føroyar verða sostatt ein framúr mikrokosmos av alheiminum, og ítøkiliggerð nógvar av altjóða umhvørvistrupulleikunum. Her verða fólk helst meira beinleiðis rakt av dálkingarevnum í villa matinum, enn aðrastaðni, tí so nógv fólk eta hendan matin, sigur Mike Day.

Í fimm ár hevur Mike Day stóðugt vitjað Føroyar, har hann hevur savnað inn tilfari til filmin. Siðvenjur og gerandisdagurin hjá føroyingum hava verið í optikkini hjá leikstjóranum, og kanska

serliga, hvussu gerandisdagurin hjá føroyingum er óloysiliga knýttur at náttúruni. Mike Day fekk frænir av føroyingum, tá ið hann var uppi undir Ytru Hebridunum, har teir veiða súlur. Veiðumenninir vistu tá at siga unga skotanum frá Føroyum, ið veiddi nógv meira sjófugl enn teir. Oyggjarnar lógu nevnliga uttanfyri ES, og vórðu

Pál Weihe og hansara kanningar av kyksilvur árinum vegna grindahvalaáti, fær nógv rúm í filminum

tískil ikki álagdar at halda somu lóggávu sum onnur ES lond, ið friðar flestu sjófuglar.

Ikki bara grindafilmur

Filmurin rívur plástri av beinanvegin. Hann byrjar við dramatiskum upptøka av føroysku oyggjunum úr erva – filmað úr tyrllu. Øgiligi tónleikurin gevur ábending um, at okkurt ruggar ikki heilt rætt. Næsta upptøka. Vit eru við til dráp av djórum. Veldugt.

Tað, sum man væntaði sær at síggja verður trivið í beinanvegin, soleiðis at farast kann í holt við djúparu viðgerðina av føroysku veiðumentanini.

- Filmurin er ikki bara um hvalaveiðu, og vit ynsktu at bjóða áskoðarunum á eina ferð í eina meira fjøltáttaða mynd av siðvenju, veiðimentan og uttaru

sum gjørligt. Eg vildi gjarna stýra uttanum polariserandi kjaki um fyrri/móti hvalaveiðu, og heldur lýsa heildarmyndina. Tað krevur drúgva tíð, um margfeldni og smálutirnir skulu neyvt endurspeglast í liðna filmsverkinum, sigur hann.

Djúptøkin mynd

Í filminum fáa vit innivist í gerandisdegnum hjá føroyingum, sum veiða sjófugl og dáma væl at fara í grind. Tey hava tað til felags, at øll ganga til kanningar fyrri kyksilvur innihaldið hjá Pál Weihe. Onkursvegna hevur Mike Day funnið persónar til filmin, sum rúma tað tvíbýtta kjakið um framhaldandi at eta siðbundnan føroyskan mat og vísindaligu frámælini.

- Tí tók tað mær eisini fimm ár at gera filmin. Eg vildi finna røttu fólkinum at siga søguna so nær og djúpa, sum eg kundi. Eg eri vorðin tættur við fólkinum í filminum, sum hava víst mær ótrúligt álit. Tey hava latið upp í hendurnar á mær at siga teirra søgu og greiða frá teirra sjónarhornið so trúverdig sum møguligt. Eg haldi eisini, at tað kemur greitt fram, hvussu oyðandi kenslan er fyrri føroyingar at fáa at staðfest, at veiðimentanin og maturin sum er partur av teirra samleika, samstundis er skaðiligur, sigur hann.

Mike Day hevur valt frá at nýta frásøgufólk í filminum, soleiðis, at tað í høvuðsheitum verða luttakandi fólkinum í dokumentarinum, sum greiða frá

síni áskoðan.

- Tað skuldi á ongan hátt vera ein niðrandi filmur, sum segði fólki hvat tey skuldu halda og ikki. Tað er nógv av nógv størri týðningi, at øll kunnu kenna seg aftur í filminum og at áskoðarar kunnu gera sær sína egnu meining. Vónandi kunnu allar familjur kenna tvístøðuna í filminum; tað, at ikki hava vissu fyrri innihaldinum í matinum á borðinum, men hóast alt eta hann, sigur skotski filmstjórinn.

Huldufólkini sum myndbering

Ein av undrunarsomu avgerðunum hjá Mike Day, er at geva frásøguni um huldufólkini stórt pláss í filminum, men sambært honum gerast tey eitt hent frásøgubøð, fyrri at vísa á hvussu trupulleikin við umhvørvisdálkingini stingur.

- Høvdið og hjarta standa altíð í andsøgn við hvørt annað; tað, sum tú trýrt og tað, sum tú veitst vera sannleikan. Tað er ikki altíð so einfalt at fáa tey at samsvara. Huldufólki, á sama hátt, kann hava verið ein tilgjörð frágreiðing fyrri okkurt, sum annars ikki kann greiðast frá. Somuleiðis sigst, at huldufólkini hvurvu, tá ið ljósið kom. Ljósið kemur samstundis sum ravmagni, og ravmagns-ættarliðið og teirra tøkni eigur stóran lut í modernaða framburðinum av okkara samfelagið. Júst idnaðarlígi framburðurin, er somuleiðis ein av størstu syndarunum, tá ið tað kemur til umhvørvisdálkingina og tað kyksilvuri, sum hevur eitrad føroyska matin. Í mínum